

21228

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Uppsala
Björks-Årholm sk

Westerberg, Agnes. 1951.

10/557

ULMA:s frögel. M. 188 Vård och använd-
ning av vilda träd och buskar etc.

22 bl. 4c

21228

6070

Frågelista M 188.

Meddelare: Agnes Westerberg, Arholma.

Här på Arholma ö har det ej funnits ekar. Numera finnas ett par planterade för en mansålder sedan, vid en stuga på Revberget-rev = strandrev. Men eken fanns på Björkö och på Vätö, dit Arholma hörde-kommunellt och kyrkligt före år 1914.

I kyrkligt hänseende äro vi på sätt och vis ännu vätöbor.

Björkö-Arholma är annexförsamling till Vätö.

Här i trakten användes ej ek till bränsle utan till sniderier: möbler etc. Tunnor av ek finnas likaså byttor och till ekrar i hjul i verkvagnar och andra vagnar. Ekplankor förekommo i fartyg. I båtar. De båtar, som byggdes här, voro dock mest av bergfuru. Ek bark användes vid garvning av hudar. Ek kollo, nen gävos åt svin. Galläpplen användes vid färgning.

Lind finnes ej på Arholma. Finnes den på Björkö-vilket jag ej är säker på-är den planterad. Här synes oxelträdet ha varit vårdträd. Fläder. Blott vid en backstuga här har jag sett en fläderbuske. Fläderns blommor torkades och användes som medicin. Man kokade te av blommor och även bladen. Dekokten var svett drivande.

Något offer till flädern har jag ej hört om.

Malört. Blott vid en gård har jag här sett malörten.

Man använde torkad malört till dekott för magbesvär.

Om man lade malört i husen för råttor vet jag ej. ^Mot

mal var malörten bra.

Man ville ej ha barrträden växande in på knutarna.

I gårdarnas närhet växte ask, rönn, hägg, asp, hassel,
björk, ~~al~~vide, sälg, enar, måbärsbuskar, kobärsbuskar-

[al, vide,]

= olvon- På kobbarna vid havet växte tistron= svarta vin-
bär, hallon-hallon växte i land också- mor åt så mycket

smultron som barn, då man hade huggit ut skogen på Granö

- "Grene" att hon sedan den gången aldrig kunde äta smultron

eller jordgubbar. I träsken växte tränjon och hjortron,

i skogen lingon och blåbär. I bergskrevorna växte stensöta.

Barnen gingo och sögo och tuggade på stensötans rötter eller

rotstockar. Själv fann jag dem ej alls goda. De hade en

besk smak. Tuggan spottade man ut, men det fanns de, som tycktes med

begärlighet tugga och svälja stensötans rotstockar.

Libris i kyrkbackens.

Här på ön hade ingen bin. Men klockaren på Vätö hade så. En gång
 en eftersommar- då bina svärmade, hade de slagit ned i skorstenen
 hos numera Haglunds, det är en sträcka på ungefär 40 minu-
 ters vandring fot om fot. Gården hette förr Långruda.

Man högg i skogen gran och tall till byggen-skepp-s- och husbyggen.

Man tog ask till redskap såsom räfsor, skaklar och annat.

ask

Öskar till båtar gjorde man av al, ty den var lätt.

Tunnkimbar kunde vara av lövvirke. S trömmingsfjärdingar voro mest
 av grankimbar. Bandade med hasselband-kluvna.

Ingen kunde här fläta kotgar, men under 1880-talet gick här en gubbe, K
 kallad Korg-Kalle. Han var bortiffrån socknarna och var som velig.

Han var här tiövis, bodde t. o. m. i vår gård-han gjorde korgar,
 rissel och ~~tanstar~~ ^{sikt}. Materielet tog han på böndernas ägor, sade mor.
 Han tog rottågor i skogen och tog videkvistar till korgar.

Korg-Kalle fick ett tragiskt slut. Han hade lagt sig att sova
 intill en kolmila, och på något sätt föll han in i elden och
 förbrändes. - Barken av al och björk blev till letning = färgning
 av skötar och nät. Var vår letades bragden nere vid sjön i enkom
 grytor för letningen. Skulle man ha tvål eller såpa, gjorde man
 sådant själv. Han kokade ben i asklut länge, så att tvålen antog

en fast form. Man brände i byns utkant träkol i milor. Man var i regel två bönder om en mila. Man skulle ha träkol till fartygssmeden och till gårdens. Allt arbete gjordes i egna smedjan. Än i dag kan man se kolbottnar efter milorna.

Kolbotten = kolbemängd jord. D. v. s. svart jord.

Som hägnader hade man gärdesgårdar. Vart år skulle man i skogen hugga gärdsel-^{"jassel"} och stör för stängslena. Man skulle stänga vissa par vart år och reparera gammalt. I april stängde man gärdesgårdar. Då hade man forslat fram gärdslet och stören ur skogen och lagt detta materiel, där det skulle stängas. ^{Man} lade en liten del av lasset här och där längs den upprivna gärdesgårdssträcken. Sedan togs "vijor" = vidjor av granbångar. Dessa skulle baddas över eld, då man stängde. Elden fick flyttas under stängandet. D. v. s. man fick göra upp flera eldar, den ena efter den andra, under stängandet. En handske av skinn hade man på högra h handen eller handskar på bägge. Ty både sotig och kådig blev man. Gärdslet bestod av kluvna granar. Man brukade få fyra stänger ur en gran ^{eller två}. Störarna voro antingen av gran eller en. Helst av en, ty enen är starkare, d. v. s. varar längre emot röta.

Numera stängs med stolpar och taggtråd. Dels är man rädd om skogen, dels finns det inte arbetskraft längre. Om det skulle finnas, lönar det sig ej att leja folk att klyva gärdsel, det blir för dyrbart. Men ännu för tjugo år sedan klövs det gärdsel och stängdes därmed. Förfärliga djur var det svårt att stänga inom ett visst stängsel. Men blott en taggtråd gå de ej över.

Skabb vet jag, att man sökte för-1890-talet- och fick svavelblomma att ta in. ⁰fta stod på gården en flöjstäng. Hagas och vår gård hade samma stäng. Den -flöjeln alltså-visade vad för vind det var. Grindar över vägarna och i hage och hult voro hemgjorda och av gran. Grindstolpar voro av bergfuru. Dessa voro hårda i veden och varaktiga. *de kunde vara av lönn och ask.* De sattes ned av gårdens män. Självt har man fått av brist på arbetskraft satt ned mer än en stoppe. Det går ju det ock.

Fräckarna i farlederna äro av gran.

Här har man ej gjort något särskilt för att få buskar och träd i inägan att växa fortare. Hagtorn förekommer blott på skär och kobbar vid havet. Där behövas inga stängsel, ty man betar där ej. På senare år har man börjat vid stugutrappan plantera hagtorn som häck. En sådan var vid skolans dörrringång. den är kvar än. Var sommar

6

fick man klippa den. Här finnas inga pilhäckar. ^Som allthöv^{ad} användes askar och lönn. På åkerrenarna stodo i regel inga träd. ^De gav skugga åt åkern. ^Men en och annan ask eller al kunde växa i diket. Så gammalt blev det dock ej där. ^Det ansågs, att trädet sög musten från åkern. Lövtäkt förekom var sommar i var gård. ^Man skulle ha löv till fåren först och främst och till korna och hästarna. Man bröt löv efter slåttern, medan man väntade på säden. ^Man bröt mycket på holmarna. Mest ask men även björk, rönn och asp. ^Mormors bröt allöv de med. ^Fåren åto allöv. ^Men våra får åto ej sådant. ^Lövet hackades ned av karlar eller pojkar och bröts och bands av kvinnorna. ^Karlar kunde också detta, om så påfordrades. Man band med vidjor av björk eller rönn. ^Kärvarna räknades i tjog och restes upp emot lövbrottet=lövbångarna=veden. Eller emot en gårdesgård eller kring ett träd. När lövet var torrt, bars det in i ladorna. Eller lades på ränderna= över ett lider med trinda stänger till botten på skullen. ^Fåren fick under vintern en lövkärve till middagsmål. Vi hade tre tackor. ^De fingo en upplöst kärve. ^Korna fingo en lövkärve var-upplöst. ^Till middag. ^Ej alltid men ofta. ^Hästarna fingo en askkärve då och då. ^De tyckte bra om asp-och

och löv av ask⁶ och lönn
 rönnlöv också. *Men man hade ej så stora mängder av löv.* Ett år hade

vi mer och tre av oss större barn på Delskär, vår holme-bruttit
 80 tjug löv. Vi reste in somt i höladorna, som ej voro alldeles
 fulla, sedan höet sjunkit, men mycket måste vi färja över sundet,
 och sedan köra upp till gården och få in det undet tak här hemma.

Efter 4-5 år kunde man åter bryta löv ur träden. *(vi körde Bjälva)*.
 Här riskerade man ej få åkrarna bortsköljda av vatten.

Al. Alträden blevo till bränsle. Av al gjordes båtarnas öskar.
 Av al gjordes saker, som man ville ha lätta. Räfsskaft av al gjorde
 man. Även av ask och gran.

Alm förekommer ej här.

Arre ej här.

~~ASKK~~ Ask. Av ask gjordes en del redskap. Skaklar, tinor och bottnar
 i en del trækärl. Askbräder snickrades möbler av.

Asp. ⁴ogs till ved. och kunde tagas till en del saker. *Ju kinnbar.*
 Avenbok-fanns ej här.

Benved " " "

Berberis busken fanns, men jag har ej hört, att den användes till
 något.

Björk. Den användes till möbler. Sällan till ved. Den ansågs för dyrbar. De gamle brände t. o. m. fårris= pinnar efter lövkärvarna. Men ugn- och bastuveden var famnved. Vid var bastu stod en trave huggen ved, minst en famn, ofta två. Och på vedbacken stod en famn ved eller två. Det var ugnsvod. Veden var av gran eller blandved. Gran-tall-björk-asp.

Och inte gjorde man som nu för tiden. Nu lejer man en eller flera män-om det står att få-om vintern i februari-mars att hugga ved för huset. Och så körs den hem, sågas på klinga och klyves på klyvare ved för ett år i taget.

Förr hämtade man i skogen några lass ved och körde hem den till vedbacken. Sedan högg man alltefter, man brände. Hemma höggo vi ungar, när det behövdes, far var borta och mor ute i in- och utäga på arbete. Men till helgerna höggs ved, så att man hade över hela helgen. Om julen behövde man ej hugga någon ved. Bara bära in och elda. Ja, då stod ju inne jultraven f. ö.

Boken finns ej här.

Brakved *har jag ej sett här.*

Eken har ej vuxit här.

En är det gott om. En brukades till bränsle och till gärdesgårdsstör.

Till pilbågar för barn. Hagasfar berättade, att under hans barn-eller ungdomstid-han var född 1846- kommo Rödlögare hit och ryade bort en och gammalt murket trä på holmen Flåten.

Rödlöga ligger omkring 5 timmars gång med motorbåt härifrån.

På den tiden seglade man och rodde-. Far har ej litet gått där på Flåten och klippt enbuskar med busksax. Nu behövs det riktigt ansas åter.

Man kokade enris till enbad. I detta baddade man träkärl, som man ville ha rena och fria från något av den lake eller så, som varit i tunnan förut. Än i dag baddar vi ur fläsktunnan av ek med "jenbad". Detta får sedan kallna i tunnan. Man skurar tunnans insida med enriset, och sedan hälls "jenbadet" bort.]

Enbären brukade ibland av backstusittare skördas, och så bryggde man enbärsdricka på bären. Mestadelz hade man även i backstugorna sädesmalt.

Fläder. Vid en backstuga står en stor fläderbuske. Gumman, som bodde där, skördade blommor och blad av busken och hade dem till medicin. Det var svett drivande.

9

Busken finns där än. Förra sommaren fick jag taga blommor av den till medicin. Jag har dock ej behövt använda den.

Hagtorn.^D Den växer på holmar och skär i vilt tillstånd.

Under senare tid har man börjat plantera hagtorn som prydnadshäck på gårdar.

Hassel. Den växer talrikt i ängar och på holmar. ~~Den~~ hade man till ved.^Veden värmdes bra. Så hade man den till band på träkärl.

Sådana kunde vara av gran och en också.

Av hassel gjordes bindningnålar för nät och sköte m. m.

Av hasseln fick man nötter till husbehov och till avsalu.

Man gick om söndagseftermiddagar om hösten och plockade nötter.

Särskilt om julen kommo nötterna fram.

Try hade man till räfspinnar. Trybusken, en släkting till kaprifolen, växer på holmarna. Mor och vi barn föro någon söndag om försommaren eller när som helst och sökte try. Ofta visste man av gammalt, var try växte. Så skulle materielelet ^{harpes ask} torka, och så täljdes pinnarna. Ofta torkades de skalade grenarna, då man skulle till att pinna räfsorna. Numera användes ask- och syrenpinnar till räfsorna. ^Man räfsar inte så mycket nu är tiden, då hästräfsan

användes. Annat var det vid t. ex. sekelskiftet, då man under tre veckors tid dagligen-om det ej regnade-fick draga räfsan, så att innerhandens skinn slets bort.

Hägg. Här växer mycket av hägg. Jag vet ej annat om den, än att en gammal murken hägg togs ned till ved. Eljest stod den där i försommartider i sin vita blomskrud. Man tog in hägg. Den starka doften gav man i regel ej om. Självt är jag nästan okänslig för den starka doften. Om den står inne i samma rum, man sover, göt det mig ingenting. Men en del bära ut den, ty de tåla ej den starka doften.

Hönsbär. Fingo nog merendels vara.

Lind förekom ej här.

Lönn är planterad på gårdarna. Med lönnens grenverk lövades stugorna invändigt midsommaraftonen. Även rönn lövades med.

Lönnen bröt man om eftersommaren löv ur. De växte vackrare, om man toppade dem. Kreaturen tyckte bra om lönnlövet.

Mannablod. Vet ej, var växten används till. Möjligen till färgning.

Måbär funnos, och det var gott om dem. Många barn åto måbären.

Självt tyckte jag ej om den fadda smaken. För mig fingo de vara.

Nyponbuske. De växte och växa här i rikt mått.

Om försommaren var det en vacker syn med de skära blommorna.

Och sedan blev det nyponen. De gamle använde ej nypon, vad jag vet.

Det är nu efter sekelskiftet, man börjat använda nypon.

Numera får man skynada sig att hinna få med något av denna skörd, ty det är många ute att få den.

Somliga sälja nypon för förtjänstens skull. Esterna här t. ex.

Men i regel plockar man till sigt eget hushåll.

Olvon-kobärsbuske sade man här. Den finnes kanske ej så talrikt, men den finnes såväl på kobbar och skär som på gårdarna.

Jag vet ej, att man använt dessa bär. Möjligen till kreatursmedicin, men det vet jag ej riktigt.

Oxel. Här synes oxeln ha varit vårdträd. På vår gård stod strax norr om huset en grov oxel. När vi voro barn, brukade vi taga vara på de nedfallna bären, steka dem i järnspisugnen och äta dem.

Socket fingo vi ej strö på dem-det gick nog åt socker ändå, sade mor, de voro söta i smaken ändå, särskilt efter sedan frosten bitit i dem.

Vår oxel fällde man en gång. Det påstods, att dess grenar drogo väta till taket. Det hade väl gått att såga bort grenar och låta trädet

stå kvar-men det blev ej så. Det finns ett ställe kallat Båtsmansgården
Där skall en båtsmansgård ha funnits-före skiftet-1868.

Än i dag står där en oxel kvar, ett par gamla aplar och ett buskage
av röda krikonbuskar.

Sågad blev oxeln till bräder, som man använde till något i gården.

Pil fanns ej här.

Poppel ej heller.

På Åsanare är har man t. ex. kring Björkö-Arholma kyrkogård plan-
terat popplar och toppat dem också. En del tålde ej denna toppning
utan torkade. Poppelpil finns ej här. Pors är det gott om i träsk-
täpporna. Man talar om porsöl. (Siu färgning användes pors)

(Porsöl)

Det skulle ha varit starkt t. o. m.

Rönn, flygrönn. Rönnen förekommer rätt talrikt. Flogrönn skulle

det vara, om man gick upp brunnsåder. ^{Mer} En klyka av en flogrönn i ^{händerna}
känner man bättre elkraften i vattnet än med vanlig rönnklyka.

Av sälg och rönn gjorde pojarna i savningstiden sina visselpipor.

Bälgpipor hette det f. ö. Det var ett visslande den tiden - i savningstid-
tiden! Numera har man andra köpta visselpipor.

Med rönnkvistar med blommor på lövades i stugorna om midsomm, aren

Mormor hade bara hägg och rönn inne då. Vi hade mest lönn.

Slån växer ej här.

Stickelbär "

Sälgen förekommer. ^mMan tog löv ur den till kreaturen.

Silj sade man .

Tibast. *Man ej sett den här.*

Vide, Man sade vide, om det vide, som finns här.

Om det var flera slag av vide, vet jag ej.

Vide användes till korgarbeten.

Vildkårsbär har jag ej hört om här.

Ej heller vildpäron men väl vildaplar.

Vildaplar förekommo t. ex. på ~~Pätvårholme~~ Delskär 3-4 stycken.

Vi hade mitt för trappan här en vildapel. ^mMan hade nog satt äpplekärna, eller hade en vildapel växt upp av sig själv, och man lät den vara. Numera är den borthuggen.

Vinbär, Tistron, ^Svarta vinbär funnos på kobbarna. ^Det var väl genom fåglar de kommit dit. ^Hagas-mor och ^Bergströms ^Lovisa

foro till ^Hagas Björkskär efter "tistrobuskar" och planterade dem vid sina gårdar. ^De stå där än i dag, fastän det var väl under 1880-

talet. Numera köpas buskar från trädgårdsmästare. Som barn rodde vi i en liten ekstock, som hette Raket, till holmarna vid havet att plocka tistron. Vi fingo dock ej så stor fångst. Några liter blott. Inte skulle jag nu vilja ro över segelleden Stridsholmssundet - i en båt som Raket och plocka tistron. Det får allt vara med det.

Men man är både djärv och framåt drivande, då man är barn.

Backtinjan. Vet ej, om den användes. I så fall som medicin eller ingjök i sidan.
Baldersbrå te av sidan ört två mat prosa, tandvård?

Besksöta Har ej sett den här.

Björnbär. Har ej sett sidans här.

Blodrot Vet ej, om de använde den här. Möjligen till medicin.

Blåhallon. Har ej sett den här, men får sade, att på sidan.
Fingerborgsblomma. en första, jag lärde känna, var en, jag fick

av en tysk fil. dr. Jag fick två planter att sätta. Och där växte de upp vart år i rabatten. De brukas ju till hjärtbesvär. ^{i medicin}

Gråbo. Vet ej, om jag sett den här.

Gulsporre Har ej sett den här.

Gullviva. Den plockades till blombuketter av barnen.

Hallon plockades och användes i hushållet. Man gjorde saft av

hallon.

Hundkäck Vet ej, om de gamle använt den.

Hästfibla " " " "

Johannesört Vet ej om den.

Jungfrutvål Har ej nerskap om den

Kamomill torkades till medicin och till svett drivande medel

eller för ont i halsen och bröstet. Blad av tennilaga var bra

Kirskål. Umbelifer ~~et~~. Vet ej, om den växer här. ^{liv te - för bronkiesår.}

Äonig. Jag hörde aldrig detta namn, men mynta växte vid var

stuga. Mynta och åbrodd. Myntan lades ibland linnevarorna.

En kvist av åbrodd eller mynta hade man gärna i hand och stack

den då och då under näsan för doftens skull. Än finns mynta

kvar på en del ställen. Mynta var svett drivande som te.

Hummin lades i bröd, det var krydda alltså.

Kvanne. Vet ej om den.

Kärleksört användes nog vid färgning.

Körvel finns vid alla gamla gårdar. Det var krydda och lades i sop-

pa på kött. Libsticka var bra att ha på gården, för ormarna skydde

den. Mormor hade libsticka vid stuguknuten. Den finns där än

Vid Jerk-Larsgården finns ock libsticka. På flera ställen här

har jag ej sett den ~~här~~.

Malva-kattost, hette det fanns ännu vid sekelskiftet vid nästan
var gård eller stuga. Än kan man se den här och där. ^P rydnadsväxt.

^Mattram. Känner ej sin växt.

Mjölktistel slogs av och låg i kreaturefodret.

^Myskmadra. Bru för mal. Vällakt i sin hände man vis släta av örter.

Mälla plockades och gavs åt svinen, antingen som den var eller
kokades. Likaså kokades åt svinen nässla.

Pepparrot och humle hörde till var gård. Humlen var ju för
bryggden, pepparroten hade man till kött och fisk.

Finns vid gårdarna än i dag.

^Fimpinellurken finns på många gårdar. ^Bactarius, krydda.

^Ramslök. Växer på en del ställen. ^{Samling} Var den användes kiver ej.

^Renfana användes till färgning och till komedien.

^Revormstovel. Vet ej kiver var. Men av namnet att döma ^{för revorm}.

^Rölleka till färgning.

^Skvattram var bra för gikt och reumatism.

^Skäfte Vet ej.

^Skörbjuggsört Har ej reda på den.

^Olimbän växer här. Var de använts kiver, vet jag ej.

17

Smällglim Vet ej, om den användes.

Syra till färgning

Taklök Har jag sett här växa på marken, på berg. Bra mat örter.

Tätört fanns på en del ställen. Men här fick man täta genom att blöta linnelappar i tätmjolk om hösten och torka dem. Om våren laade man dessa lappar i mjölk, då blev mjölken lång.

Vänderot. Vet ej, om den användes här.

Vad man tog till färgning:

Bark av al och björk, björklöv, allöv, porsljung, åkerfräkné, hundkäs, nate, enbär, lavar, gul prästkragedaggkäpa, granris, ängsskära, renfana, Vidare färgade man med bresilja, galläpple, indigo m. fl.

Många växter ingingo i huskuren.

Mat fossa, myskessän, "förylning" och annat. Till djurmedicin. Viståke insjick i djurmedicin. Periljedehakt gavs till hästar, som ej kunde "göra det vita".

Mat förstoppning gavs glauksalt. Mat felet, all. kon "tappat i dindran" gavs i mjukt bröd rost från hästens betsel. Den del, hästen hade i munnen av betslöt, skulle man skrapa av del av fjäder och spata

17.

och rost. Det var bra att göra åt kon, som
miskat "idissla".

Såsom rissmjöja (smöja för engelska sjukar)
gjordes dekastet av ärtor. Klaka gubben och gumman
av samma rost lämnade ut sådan rissmjöja.

Under tre veckor var torsdagkvällen skulee den
sjuke smöjas på ryggen matsak. Det ljäpste.

Ansigt det. Var- varman. och var tredje dag
frossan var man ansatte av vid medier av 1800-
talet, ja, senare. Det var malain, men man sade
frossa. Man måste ligga de dagar frossan ansatte
on, och förs gjinde man. Hur, var man förs!

En onaturlig köll i kroppen.

Dekast på tallkvistar var bra för ömhylda fötter.
Man skulle hålla det ömhylda stäket - föten eller
fötterna i så kallt det, man sålde. Det ljäpste
mer att på det för den vintern. Nästa vinter
var det att göra om proceduren.

Mat hosta var terpunktinsandring lera.

18.

J kokade vatten slags t. et. en matkvar serpentin.
 Kädet övertäcktes med en handduk, men man hade
 en öppning i "draperiet" för munnen. Och så drog
 man in ångan i brösthålan. Det blev ett hostande.
 Men man måste sitta och sitta och andas in
 en stund? Det hjälpte. Mat hosta smordes på
 på undersidan med djurmjölk. Det var bra. Mat
 häll i bröstet lades på det sjuka stället tepen-
 sändare. Serpentin drog in arbsä, en tesk i ett
 rött ägg (äggula) med litet socker. - Kamfer
 drog in en kaffekopp potagen, det skulle vara
 bra emot ev. lungsat. Kamfer lades i örat,
 om man hade ont där. på späda barn och
 större med mjälthades brinnomjälte in i det
 onda örat. Lungvatten fanns alltid hemma.
 Liharsä bjärtshyrtande droppar och thidemannas
 droppar. Bröstsocker var bra mot hosta.
 Så var det gräsblom, som var bra mot akrya på
 folk och djur. Och pliska. Bra emot kändvärk.

Spanskflugplåster köptes ofta och mest.
 I öfver, som lags i träskan, hade man i flera hus.
 De voro emot tandvärk. En gång fick jag som
 barn en igel i munnen. För tandvärks skull.
 I öfver sattes på andra svullnader och så. flera
 stycken bredvid varandra. Så låto äro ofta.

För lus i huvudet lags matlummet i skogen.
 Man kokade lummet i vatten, och i vatten
 tvättades huvudet på den, som råkat på
 huvudlus. Men abysen var hanta blata ett par
 tre veckor, sen då quetterna (ägg) vuxit, blev
 det en ny generation löss åter. In på rekket
 bågades man mest anisolja. Den var "alla tiders"
 emot abysen. Den försvaras för alltid.

livsölska hade man också bestuckit barnens
 huvuden delvis med. Den var giftig, bestod av bl. a.
 tvättvatten i fett, sådes det.

Plåster lades på likstommar och så. Men ofta såg
 man de äldre sitta och skära i sina likstommar.

så att blar' plät. Numera finnes det knappt
de, som ha listorna, rhodonens form och an-
passning har blivit bättre. Så hade man
alltså salvor för sig. Vaseline, Zinkpasta, subti-
mat (fanns i vark hus), så var det äter. Bekakt
på dem, som ingick i huskurenna.

ofta behöfde man medicin för tussaturen.
För svullnad hade man blyvatten, bomolja
och så. Mat "lösjahan" gavs brännmjölk med
röd färsk uti. En liten brattades i kon. Lykte
där så, att man i ena rummet på kon
sätte en glasskål - lickerkål - och häll upp
brunad på kon och fick henna all
svälta mjölk med tillsets. Vir peles gavs
i starkt kaffe brännvin. Eller enbart brännvin.
arsenik gavs åt hesten.

Holmens gjorde homecin av senfana och av
vistolte. Tej ihop usan var för sig.

Ann. Papper finnes till mera arbeten.